కథ:

తన్మయత

= శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రి =

౧

"ఇంకను రాలే దేమి?" అని రాజకుమారి ఇందుకీర్తి అనెను.

"ఇంత జాగేల?" అని మహారాజాధిరాజు ఇందుకేసరి అనెను.

ఈ చబుకులతో భటు లందఱును వెలికిఁ బరుగిడి చూచి వచ్చి "ఇదుగో వచ్చా రిదుగో వచ్చా" రని మనవి చేసిరి.

కోమటిపెద్దయు, కోటీశ్వరుఁడును, వృద్ధుఁడు నగు విజయమాలియు, నతని కుమారుఁడు మలయమాలియు వడివడిగా సింహాసనముకడకు వచ్చిరి. విజయమాలి తూలిపడి దానిని సాష్టాంగదండప్రణామముగా పరిణమింపఁ జేసెను. మలయమాలి రాజకుమారికి కనులప్పగించి నిలువఁబడిపోయెను.

రాజ్యలక్ష్మి, వీరలక్ష్మి అను దాసికలవలన మలయమాలి ఇందుకీర్తిసౌందర్యమును పలుమాఱులు వినియుండెను. "చూడనపుడు చెవులే దొడ్డవి" అని యతఁ డనుకొనెను.

కొందఱు భటులు కొన్ని పెట్టెలు తెచ్చి విజయమాలికనుసన్నలచే సింహాసనముముం దుంచి ప్రక్కల నిలువఁబడిరి.

ఇందుకేసరి కోమటిపెద్దను చూపులచే గారవించి "సముద్రయానము సంతోషకరమాయెనా?" అని అడిగెను.

"దేవరవారి దర్శనమువలె" నని విజయమాలి ప్రత్యుత్తరించి, రాజకుమారిని రెప్పవాల్పక చూచుచున్న కుమారునిఁ జూచి, "నాయనా! ఆ పెట్టెలో... అల్లదిగో... ఆ పెట్టెలో..."

మలయమాలి ఉలికిపడి తండ్రిని జూచెను. విజయమాలి "—ఆ పెట్టెలోని ఆణి ముత్తెములు తీసి యిమ్ము" అని యనెను.

మలయమాలి పెట్టె తెఱచి అందలి యాణిముత్తెములఁ దీసి యిందుకీర్తికడకుఁ బోఁబోయెను.

"ఆఁగు మాఁగుము. నీ చేతులు మలినముగా నున్న" వని విజయమాలి తా నా ముత్తెములఁ దీసికొని రాజసన్నిధికిఁ జని "మహారాజా, ఇవి శుక్తిపేశికలు; మఱి యివి కావేరిలోని ఆణిముత్తెములు. ఇవి దేవరకు కానుక" అని యనెను.

"ఇవి బుద్ధభగవానునకే తగిన" వని ఇందుకీర్తి యనెను.

"తల్లీ! నా గర్భమున నీవే జనించితివి, కావేరీగర్భమున నివియే జనించినవి" అని యిందుకేసరి యనెను.

"రాజకుమారికంతశుక్తికిఁగాక మఱి దేని కివి తగును?" అని అనఁబోయి మలయమాలి వెంటనే నిగ్రహించుకొనెను.

"వీని కేమిగాని ముందు బుద్ధదేవుని జూపుము" అని ఇందుకీర్తి యనెను.

"జరాజీర్ణమగు నా యీ దేహము భగవానుని మోయ నోఁచుకొనలేదు. నాయనా! చేతులు దులుపుకొని నీవే చెప్పి చేయించిన బుద్ధదేవుని పదిలముగాఁ దీసి నీవే దేవరవారికడ నుంపుము" అని విజయమాలి యనెను.

మలయమాలి సంతసించి, బుద్ధుని పైకిఁ దీసి సింహాసనముముం దుంచి, తెర తొలఁగించి యిందుకీర్తిని జూచుచు నిలువఁబడెను.

మలయమాలి లోఁగడఁ దాను జూచివచ్చిన సముద్రము లవణరాశి యనియు, యిందుకీర్తి లావణ్యరాశి యనియు ననుకొనెను.

ఇందుకేసరియు, ఇందుకీర్తియు వడివడిగా గద్దె దిగి బుద్ధునకు మోఁకరించి లేచిరి.

"ఇది యేమి రాయి?" అని యిందుకీర్తి యడిగెను.

"సింహళపు పాలరాయి" అని మలయమాలి అనెను.

"మేలుమేలు. ఇట్టి విగ్రహము చెప్పి చేయించి తెచ్చినందులకు నీయభిజ్ఞతను కొనియాడ కూరకుండఁజాలను" అని మలయమాలిని ప్రశంసించి యిందుకీర్తిని జూచి "నా భావన కిది ప్రతిబింబము. ఈ దేవుని వేణువనమునఁ బ్రతిష్ఠింతము" అని యిందుకేసరి యనెను.

"ఆ ప్రదేశమే సార్వజనికము. ఇంతియ కాక అది మలయమాలివనమున కెట్టెదురు." అని యిందుకీర్తి యనెను.

"వేణువనము మా కానుకొనియుండుటచే మేమును ధన్యులము" అని మలయమాలి యనెను.

ఇటు లనుచుండఁగా చరాలున నటకు వినయజ్యోతి విజయంచేసెను. ఎల్లరు నతనికిఁ బ్రణమిల్లిరి. అతఁ డా ప్రతిమను రెప్పవాల్పక చూచి "బుద్ధుఁడే యిచట నవతరించె" ననెను.

"ఈ యవతారమునకుఁ దగిన తావు?" అని యిందుకేసరి అనెను.

"వేణువనము."

ఈ యేకవాక్యత కందఱ మోములను వికసించెను.

"తమ సెల వగుచో శిల్పుల రావించి విహార మొనరించు యత్నము నాది" అని వినయజ్యోతి యనెను.

"నిర్మాణ మెంత కాలములో నగును?" అని యిందుకీర్తి యడిగెను.

"అయిదాఱేండ్లలో" అని వినయజ్యోతి పలికెను.

"తా మిఁక ఆ ప్రయత్నమున నుండుఁ" డని యిందుకేసరి యనెను.

దివాణపు మొగసాలలో పదునాఱు గంటలు మ్రోఁగెను. ఎల్లవారల మోము లంనును సంతసము మోసులెత్తఁగా మలయమాలిమోమున విచారము తాండవించెను.

"జీవకళ యుట్టిపడుచున్నటు లీ విగ్రహమును జేయించినందులకు మలయమాలి శిల్పజ్ఞుఁడు. ఈ కళాభిజ్ఞున కీహారము పురస్కార మగుఁగాక" అని యిందుకీర్తి తన హార మొకటి తీసి యిచ్చి, "మలయమాలీ! నీ కౌశల్యము మా విహారనిర్మాణమునకుఁ గూడఁ దోడ్పడుఁగాక. మఱి మాతో నక్కఱ యున్నపు డెల్లపుడు మీకు మాప్రాసాదము ముక్తద్వార మగుఁగాక" అని యిందుకీర్తి అనెను.

"తమ రసికత కితఁ డధమర్ణుఁ" డని మలయమాలి అనెను.

ఇందుకీర్తియు, ఇందుకేసరియు వినయజ్యోతిని భిక్షుకు లోనికిఁ గొంపోయిరి. మలయమాలిచూపుల కొసలు ఇందుకీర్తి దువ్వలువతుదలఁ గంటకిత మొనరించి విధురములైపోయెను.

"నాయనా! పద" అని విజయమాలి అనెను.

"నీవు నడవవయ్యా" అని మలయమాలి తండ్రివెనుక తడఁబడుచు వెనుకఁ జూచుచు నడవఁదొడఁగెను.

౨

దుకాణమున మలయమాలి పచ్చల తివాచిమీఁద దిండు నానుకొని కూరుచుండెను. సిద్ధుఁ డను భటుఁడు త్రాసు లోనగు పరికరములను ధుడిచి లోపలి గదులనుండి ఆయాయీ వస్తువులఁ దెచ్చి సెట్టిముందుఁ బెట్టుచుండెను.

"ఎక్కడి రాజకుమారి, ఎక్కడి మలయమాలి? అది మంగళముహూర్తము." అని మలయమాలి లోలోపల ననుకొనుచు, ఆ రంగము నంతయు మనోనయనమునఁ దిలకించుచుండెను.

బేరగాండ్రు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండిరి. అందఱకును వెలలుచెప్పి మలయమాలి యిపుడు తన మానసమున నెలకొనిన మన్మథాపణమున ఇందుకీర్తివెల తెలిసికొను చుండెను.

విశ్వబ్రాహ్మణుఁ డొకఁడు వచ్చి మలయమాలిని జూచుచునే యతని పోళెము గని పట్టి యచట నిలువఁబడెను. 'కూరుచుండుఁ' డని సిద్ధుఁడు మరియాదచేయఁగా నతఁడు కూర్చుండి - "సెట్టిగారూ! చిన్నంవెల ఎలా వుంది?" అని యడిగెను.

మలయమాలి ఉలికిపడి చూచెను. బేరగాఁడు మరల నడిగెను.

"ఏమిటీ ?"

"బంగారంవెల ఎలా వుంది బాబయ్యా?"

"మామూలే."

అపుడు బంగారువెల రెట్టికిరెట్టిగా నుండెను. విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు మఱి బేరమాడక "నూరు చిన్నాలిప్పించండి" అని అడిగెను.

మలయమాలి మేలిమి దీసి ఒఱిపిడిరాత గీచి చూచి "సింహాసనమునుండి లేచినపుడిందుకీర్తి యిటులనే మెఱసిపోయె"నని యనుకొని దాని బేరగానిముందుంచి ఆచి చూచుచుండెను.

"తూఁచి యివ్వండి."

ఈమాట వినియు చూపు మరల్చుకొనఁజాలకున్న మలయమాలి బేరగాని మందలింపు విని విసువుతో త్రాసెత్తి తూఁపఁదొడఁగెను. "ఇటు లెంత బంగారము వైచినను ఇందుకీర్తితోఁ దులతూఁగునా?" అని తలఁచుచు మలయమాలి బంగారుకణికల నూరక త్రాసులోఁ గురిపించుచుండెను. నేలఁ దాఁకుచున్న యాబంగారము "నన్నింతగా వ్యయింపవల"దని ప్రాణాచారము పడుచున్నటులుండెను. మలయమాలి యామేలిమిని బీఱకాయలటులు తూఁచి బేరగానిముందు పడవైచెను. బేరగాఁడామేలిమిని మూటగట్టుకొని వడివడిగా రూకలు లెక్కించి కుప్పవోసి పరువిడెను. మలయమాలి యాకుప్పను జూచి "ఇటు లెంత కుప్పవోసినను ఇందుకీర్తి యగునా?" అని అనుకొనుచుండెను.

ఇంతలో నింకొక బేరగాఁడు వచ్చి "హారతికర్పూరం ఉన్నదాండి?" అని అడిగెను. మలయమాలి తల యూఁపి "ఇందుకీర్తి నాకు దాపుగా వచ్చి మాటలాడినపుడు ఆరతికప్పురమేమి ? పచ్చకప్పురమే యాయెను" అని యనుకొనెను.

"యాభై తులాలిప్పించండి"

మలయమాలితలలో పచ్చకప్పురమే యుండెను. కావున బేరగానిచేతిలో పచ్చకప్పురమే పడెను. ఆరతికప్పురపువెలయే మలయమాలిపెట్టెలోఁ బడెను.

ఇంతలో మఱియొకఁడు వడివడిగా వచ్చి "కస్తూరి ఉందాండి?" అని అడిగెను. మలయమాలిమానసము ఇందుకీర్తిశరీరసౌరభ మాఘ్రాణింపఁదొడఁగెను.

"అయ్యా, కస్తూరి-కస్తూరి?"

"ఆఁ?"

"కస్తూరి. ఆలస్యం చేయకండి బాబయ్యా. వినఁబడ్డదాండి?"

"ఆఁ. వినఁబడ్డది. రాజకుమారీహృదయసౌరభము నాఘ్రాణించునది, రాజకుమారీవక్షముల నాఘ్రాణింపఁజేయునది, రాజకుమారీముఖచంద్రులచేఁ గోరఁబడునది..." అని యిటు లాఁగక మలయమాలి చెప్పికొనుచుఁబోవుచుండఁగా బేరగాఁడు "సెట్టిగారూ! రోగి దర్భలమీఁదికి పోతున్నాఁడు. నారాయణస్మరణ కిది సమయం. తొందరగా కస్తూరి యివ్వండి" అనెను.

మలయమాలి తన ధోరణి నాఁపి ఇంత కస్తురిఁ దీసి యిచ్చి "వెల యక్కఱలే" దని చెప్పి యతనిని బంపివైచెను.

దివాణపుదాసి వచ్చెడు వేళ యగుచుండెను. అతఁ డత్తఱి యాకసము దెసఁ జూచి "ఓరీ సిద్ధా, ఇంటికిఁ బోయి క్రొత్తగాఁ

దెచ్చిన మలయచందన మెత్తికొని రమ్ము” అని యాజ్ఞాపించెను.

ఆసందులో కొందఱు కొంటెబేరగాండ్రు వచ్చి కొన్ని వస్తువులఁ గొని ధన మొసఁగకయే మలయమాలిని మోసగించి వెడలిపోయిరి.

వీరలక్ష్మి సెలయేటివలె వచ్చి “సెట్టి గారూ! నాకు బజారులో చాలాపని వుంది. పెండ్లికొమార్తెగారి చీటీ ఇదుగో! ఈవస్తువు లన్నీ కట్టించివుంచండి” అని ఒక చీటి మలయమాలిమీఁదఁ బడవైచి గబగబ వెడలి పోయెను.

మలయమాలి యాచీటిని కనుల కద్దుకొని యందలి ప్రతి అక్కరమును పరిశీలించెను. తరువాత దాని నతఁడు ముద్దులతో ముంచియెత్తెను. పిదప దాని నతఁ డెట్టెదుట నిడుకొని ఆలోచనలపాలాయెను.

వీరలక్ష్మి వచ్చి నివ్వెఅపడి “ఏమయ్యా, ఇంకా ఇల్లాగే కూకున్నావేం?” అని యనెను.

“ఈ చీటి వ్రాసిన దెవరు?”

“కొత్తగా అడుగుతా వేమిటయ్యా? అమ్మాయిగారు మీకు తప్ప మరొకరికి స్వయంగా చీటీ వ్రాయరు. మలయమాలిగా రంటే వారి కంత అభిమానం. వారి అభిమానం నిలుపుకోడానికయినా మీ అయ్య అసలు సర కియ్యడేం?”

“ఏమిటి? ఈ సరకులు చూడు.” అని కొన్ని వస్తువులు వీరలక్ష్మిముందు పడవయిచి, మలయమాలి చీటిలోని వస్తువుల నన్నిటిని అనఁటియాకులలోను, సదాపసన యాకులలోను కట్టెను.

వీరలక్ష్మి వానిని దీసికొని నడచిపోవు సుగంధ్యాపణమువలె రాజవీథి నంతయు గుమగుమలాడించుచుఁ బోయెను.

అపుడు బేరగాండ్రు పలువురు రాఁదొడఁగిరి. మలయమాలి యిత్తడికిబదులు పుత్తడిని, గవ్వలకుబదులు రవ్వలను ఇచ్చి సిద్ధుఁడు రాకముందే దుకాణము మూసి యిలుదారిఁ బట్టెను.

3

మలయమాలి చేయించి తెచ్చిన బుద్ధ విగ్రహముచే రాజప్రాసాదమే విహారముగా మాఱెను. నాగరు లందఱును బుద్ధునిఁ జూచి మలయమాలికడకు వచ్చి యతనిని ప్రశంస చేయకుండఁ బోవుటలేదు. ఇటులు మలయ మాలిమేడకూడ నొక క్షేత్రమాయెను. కాని వారి ప్రశంసలుమాత్రము ఆ ప్రతిమకువలెనే యతనికిని వినఁబడుటలేదు. మలయమాలి నగరమునందే విద్య నభ్యసించెను. అతని కన్ని దర్శనములందును సహాధ్యాయులు కలరు. అన్ని శిల్పములందును సహపాఠులు కలరు. “యోగికి వలయు నేకాగ్రతయు, జ్ఞానికి వలయు వివేకమును, దార్శనికునకు వలయు కుశాగ్రబుద్ధియు, కవికి వలయు ప్రతిభయు ఈ ధనపిశాచమున కేలరా?” అని అనుకొననివాఁ డొకఁడేని వారిలో లేఁడు. చదువుకొనునపుడు ప్రక్కలఁ బదివేల డప్పులు మ్రోఁగినను అతఁ డామ్రోఁతయెడ బధిరుఁడు. ఎట్టెదుట సూర్యోదయమైనను అతఁ డంధుఁడు. అట్టి మలయమాలిని సహాధ్యాయులు, నుపాధ్యాయులును గొందఱు ‘కాకి’ యనియు, మఱి కొందఱు ‘రాయి’ యనియు నేఁటికి నుపహసించుచుఁ బ్రశంసించుచుఁ బోవుచుందురు.

నేఁ డతనిఁ జూడవచ్చిన సహాధ్యాయులలో కలశుఁ డను కాసీఁడును, మంథరకుఁ డను శిల్పియు నతనిఁ జూచి "నీవు తెచ్చిన బుద్ధుఁడు సర్వజ్ఞుఁ డయినచో నీవు కళాభిజ్ఞుఁడ" వని ప్రశంసించిరి. మంథరకుఁడు మలయమాలికి సహాధ్యేత యే కాక మిత్రుఁడు. ప్రకృత మితఁడు రాజశిల్పి. ఇట్టి యీతని ప్రశంసగూడ మలయమాలి చెవి నాటలేదు. కావున వీరందఱును మహాబధిర బిరుద మొకటికూడ మలయమాలికిఁ బ్రసాదించి నిర్గమించిరి.

మలయమాలి తన ఉపవనమునకుఁ జనెను. ఎట్టెదుటి వేణువనమును విలోకించెను. అచట పలువురు పనిభాగులవాండ్రు విహారమునకు పునాదులు తీయుచుండిరి. అతఁడు తోఁటమాలిని చూచి "ఓయీ, ఈ తీయఁబడుచున్న పునాదుల కెదురుగా మన తోఁటకర యంతయుఁ దీసివైచి యినుపకటకటా లెత్తింపుము." అని యాజ్ఞాపించి లోనికేగెను.

పలుతావులును, బలురంగులును గల పూవులు వనదేవతకు కచధార్యములై యంగరాగములై దువ్వలువలై యలంకారమును నిండారించెను. తుమ్మెదలు కొమ్మకొమ్మకుఁ దిరుగు త్రిమ్మరు లగుటయకాక గాయకు లయిపోయెను. మలయమాలియు నిటులు గాయకుఁ డయిపోయెను:

పచ్చనివారిలో మిగులఁ
  బచ్చని దెంతయు నెమ్మనంబులన్
మ్రుచ్చిలువారిలో మిగుల
  మ్రుచ్చిలఁ గల్గిన దండకత్తెలం
దెచ్చగువారిలో మిగుల
  నెచ్చయినట్టిది నాదు డెందముం
బిచ్చియొనర్చుచున్నయది
  పిన్న దదియ్యెడ నేడ నున్నదో ?

ఏటిరింత లెవరి యింగితమునో యీలలు వేయుచుండెను. మలయమాలియుఁ దన యింగితమును దెలుపుట కీలలు వేసెను. కోయిలలు కోకో యనెను. మలయమాలి చేతులు చాఁపి అఱ్ఱెత్తి చూచి వెచ్చవడి నిట్టూర్చెను. నాలు గడుగులలో నతని కొక కాటుకపిట్ట కానిపించెను. దాని కతఁడు చేమోడ్చి కనులు మోడ్చెను. పిదప ఇందుకీర్తి వచ్చుచున్నటులు భావించి యిటులు పద్యమల్లెను:

నీవు వచ్చుచునుండ నీముందు పదియాఱు
  వన్నె బంగరుడాలు పర్వులెత్తు
నీవు నిల్చినచోట నింగిపై నేలపై
  నెత్తావు లొలయుచు వెన్నెలలు కాయు
నీవు పోవునువేని నీ వెనుక విశ్వంబు
  నీ చెంగు పట్టి నిన్ వెంబడించు
నీవు కన్నెత్తిన నివ్వాఱ నెల్ల చు
  క్కలు మోఁకరించు నీ కాలిముందు
నీవు కూర్చుండు నెడలను నీదు క్రింద
  కాంతిచక్రంబు పీఠమై కానిపించు
నీవు పన్నుండు నెడలను నెవ్వెలుంగు
  పాప పూఁబాను పసను లావణ్యమూర్తి.

చంద్రుఁ డుదయించుచుండెను. అతఁడు దిగుడుబావికడ కరిగెను. దానిచుట్టును ఆరుఁబచ్చని పొదరుటీరములు. వానిలో ఎలపులుఁగుల మెలుఁగులు. నీటిలో నంచలుఁగొంచలు. కనుసెవులకు తగిలిన-మిగిలిన వేడుక.

అంతలో సశబ్దమగు వేణువనము నిశ్శబ్దమాయెను. కర్మకరు లందఱును కాకులవలె నెగిరిపోయిరి. పిమ్మటఁ గొంత సేపటి కా ప్రాంతమును దిలకింప రాజకుమారి వచ్చుచుం

డెను. వైశ్యకుమారుఁ డామెరాకను గ్రహించి పొంచిచూచి——

వనదేవతవె మేలిపసిమియాకుంబచ్చ
  పట్టుచీరను మేనఁ గట్టినపుడు
రాయంచవే యందెరవళితో నడుగుడు
  బెట్టి వేలడుగును బెట్టినపుడు
వీణవే చెలులతో విరిదమ్మినెత్తావి
  యసివాఱు దిరుగ మాటాడినపుడు
శారదపూర్ణిమాచంద్రబింబంబ
  వే యెట్టయెదుట మోమెత్తినపుడు
భాద్రపదమాసమున నమావాస్యవే త
  మాలధమ్మిల్ల! వెనుకకు మరలినపుడు
హృదయదేవతవే యెట కేగినప్పు
  డేమి చేసినయపు డేమి యెంచినపుడు.

అని పద్యమల్లి వెంటనే తనమీఁద నున్న సన్నని యుత్తరీయముఁ దీసి వేణువన ద్వారమునఁ బఱచి తా నావలి కేగి పరికించుచుండెను.

మునిముందు వచ్చిన యిందుకీర్తి యా వలువను జూచి చుట్టుప్రక్కలఁ జూచెనుగాని యామె కచట నెవరును గానరాలేను. "అమ్మాయిగారంటే దేముడితో సమానం అని తలఁచుకుండేవా రెవరో పరచివుంటా" రని వీరలక్ష్మి అనెను.

"చూడవచ్చినవా రెవరో పారేసుకుని పోలేదుకందరా?" అని రాజ్యలక్ష్మి ఆ యుత్తరీయమును దీసి దులిపి బుజముమీఁద వేసికొనఁబోయెను.

"ఇటు లిమ్ము" అని యిందుకీర్తి దానినిఁ దీసికొని వేణువనమును బ్రవేశించెను.

మలయమాలిహృదయము నృత్యమొనరించెను. తన యనురాగలతిక యిందుకీర్తి బుజములమీఁద బ్రాఁకిపోయె నని యతఁడనుకొనెను. తన ప్రేమయే యుత్తరీయమై యిందుకీర్తి నాచ్ఛాదించె నని యతఁడు మురిసెను. ఉత్తరీయమే మూఁకదూతి యాయె నని యతఁడు సాగసెను. పునరుక్తులకుఁగాని, సంభావనలకుఁగాని విసువు లేని కుతూహలముచే నతని హృదయము గారచేయఁబడెను.

రాజ్యలక్ష్మియు, వీరలక్ష్మియు వెనుదిరిగి చూచిరి. ఇందుకీర్తి వెనుకఁబడియుండెను. చలువ వెన్నెల వలువచేఁ గప్పఁబడి దవ్వులనుండి వచ్చుచున్న యిందుకీర్తి మలయమాలి కొక రహస్యదేవతవలెఁ గానిపించెను. ఆలోచనము దెలుపు పాదవిక్షేపములతో నామె దారితలకు వచ్చెను.

ఇందుకీర్తిబుజములమీఁద తన యుత్తరీయము మలయమాలికిఁ జక్కఁగాఁ గానిపించెను. ఇందుకీర్తి యచట మఱొకమా అంతటఁ గలయఁగాంచెను గాని వృథా.

ఇందుకీర్తి ముందు నడవఁగా దాసికలు వెనుక నడచిపోయిరి. ఇందుకీర్తిమూఁపుల మీఁద తానే పోవుచున్నటులు మలయమాలి తలపోసెను.

౪

"సిద్ధా, ద్రవ్యముల నన్నిఁటిని సిద్ధపఱచితివా?"

"నా పేరే సిద్ధప్ప కాదాండీ?"

"అటులనా? ఫేనక మున్నదా?"

"ఆఁ"

"దంతరాగము?"

"ఆఁ"

"వసనాంగరాగము?"

"ఆఁ"

"అలక్తకము ?"

"ఆఁ."

"అంజనము ?"

"ఆఁ."

అపుడచటికి వీరలక్ష్మి ఉడుకుపీరువలె వచ్చి "పెండ్లికొమార్తెగారిప్పుడు ఓలలాడడానికి ఏటికి దయచేస్తున్నారు. గబగబా ఈ సరకులు కట్టండి." అని మలయమాలిమీఁద ఒక చీటి పడవైచి "కోమటివాడలో పని వుంది; ఇపుడే వస్తి" అని రెండడుగులు వైచెను.

"ఉండు ముందుము"

"మళ్లీ వస్తినిగదయ్యా, ఏమంత తొందర?" అని వీరలక్ష్మి మాట వినిపించుకొనక అంతర్ధాన మాయెను.

మలయమాలి కొంతసే పన్యమనస్కుఁడై కూర్చుండి పిదపఁ జీటి తీసి చదివికొని 'సిద్ధా' అనెను.

"ఆఁ"

"వెనుకటివి కాక స్నానోద్వర్తనచూర్ణము, దీపవర్తికలు, శిల్హకము, శైలజముకూడ పొట్లములు కట్టుము"

సిద్ధుఁడు వాని నన్నిఁటిని చక్కని పండుటాకులలో అందముగాఁ గట్టుచుండఁగా మలయమాలి మఱొక ప్రపంచము కట్టుచుండెను. ఇంతలోఁ దనకు క్రొత్తమేడ కట్టిన పనివారలలో పెద్ద ఒక పెద్ద బహుమతికొఱకు వచ్చి మలయమాలికి నమస్కరించెను.

మలయమాలిమానస మపుడు ఇందుకీర్తిని పూలతో పూజింప నాలోచించుచుండెను. కావున నతఁడు "మంజరీ, నీవు పూఁదోఁట కేగి పూగుత్తుల నన్నిటిని గోసికొని రమ్ము" అనెను.

"అయ్యా, నేను మంజరిని గాను. తమ మేడ గట్టినవాఁడను"

మలయమాలి కనులఁ దెఱచి చూచి "ఆఁహాఁ. ఓరి సిద్ధా, నీ వేగి వెంటనే పూలఁ గొనిరమ్ము" అనెను.

సిద్ధుఁడు నిర్గమించెను.

మలయమాలి యాపనివాని యాశ సంపూర్ణముగా తీర్చి యతనినిఁ బంపివైచెను.

అంత వీరలక్ష్మి వచ్చి "ఏమండీ సెట్టిగారూ, సుగంధాలు కట్టివుంచం డంటే ఇంత పరాకా?" అనెను.

"నాపరాకును నీ పీమాత్రము సవరింపఁ జాలవా?"

"ఎల్లానండీ"

"సెవిటనుండి సూటిగా ఏటికే వెళ్లునది"

"అమ్మో! బుద్ధఘట్టానికి నడిచిపోయేదా? నాకు నాలుగుకాళ్లున్నాయనుకున్నారా?"

ఈ సంభాషణలో రాజకుమారి బుద్ధఘట్టమునకు పోవు ననుసంగతి తేలిపోయెను. మలయమాలి మఱి మాటాడక సిద్ధుఁడు కట్టియుంచిన పొట్లము లన్నియు వీరలక్ష్మి ముందు పడవయిచెను.

"కట్టేనా యీమాటలు?" అని వీరలక్ష్మి వాని నందుకొని లేడివలెఁ బరువెత్తెను. మలయమాలి అంగడి మూసివైచెను.

ఈరెండకుఁ జాఁపిన పొడవుమెడల జక్కవ లుపసంహరించుకొనెను. వృక్షములు

సూర్యోపాసనమునుండి లేచెను. మెఱుఁగెక్కిన సూర్యకిరణ ప్రసారముచే నది యంతయు దర్పణసహస్రఖచితమై స్ఫటిక భూమివలెఁ గనుపట్టెను. నేలయు, సింగియు పచ్చియలనెపమునను, కాంతులనెపమునను ఆనందమును చిమ్మెను. రాజప్రాసాదము నుండి సుగంధప్రవాహ మొకటి నదీప్రవాహమువఱకును బ్రవహించెను. జనప్రవాహముచే నదీప్రవాహ మినుమడించెను. మంద మధ్య వేగములచేఁ బ్రసరించు నదీ తరంగములు సంకీర్తనముచే నామంత్రితుఁడైన వరుణుని చేతుల ననుకరించి మాలిన్యమును క్షాళన మొనరించుచుండెనో యన నొప్పెను.

అపు డిందుకీర్తి దాసీనిరపేక్షముగా నది లోనికి దిగి బుద్ధుని స్తోత్రము చేయుచు ఓలలాడఁదొడఁగెను. దాసీజన మెల్లయు మాయాదేవి నుతకలాడించుచు ప్రవాహముదిగువ స్నాన మొనరింప మొదలిడెను. ఖేచరులకు వారి దర్శనము తీర్థము, స్వార్థము నాయెను.

మునిఁగి లేచునపుడెల్ల దేవతలు పుష్పవృష్టి కురిపించిరో యన ఇందుకీర్తిమస్తకము పద్మములను, పాటలములను, మల్లియలను, మొల్లలను, వకుళములను, వంజుళములను వింతగా పై కెత్తుచుండెను. పై నున్న మోఁచేతివంపు మలుపు దిరిగి పుష్పప్రవాహ మొకటి సూటిగా తనమీఁదికే వచ్చుటా మె కక్కజము కలిగించుచుండెను. ఆమె స్నానము ముగించువఱకును పూవు లామె తల నలంకరించుచునేయుండెను. ఆమె దానికి కారణ మాలోచించుచునేయుండెను. దాసీజనము గాన మొనరించు బుద్ధుని మోలపాటలు జలజంతువుల కహింసావ్రతము నేర్పెను. నదీతీర మెల్లయు వేదికాలంకృతమై వేదికలన్నియు బుద్ధాలంకృతములాయెను. సార్వజనికమైన ధ్యాననిద్ర యొకటి వ్యాపించెను. సూర్యుఁడాయుపాసికల వేనలిచెమ్మనేకాక బ్రహ్మరంధ్రములఁ బట్టిన చెమ్మనుగూడఁ దుడిచివైచెను.

సూర్యుఁ డపుడు తల వంపకుండ నదీ దర్పణమున తన ప్రతిబింబముల నన్నిఁటిని జూచుకొనెను. వాయువు రాణివాసముల నెత్తావిచే బూరటిల్లి విశ్రాంతి గొనెను. మయూరములు మధ్యాహ్నసూర్యునకు నీసములను, ఎత్తుగీతులను పాడెను. స్నాతాయాతమైన జనప్రవాహము రాజవీథి కంతయు నశాంతిచే శాంతి కలిగించి ప్రాసాదాభిముఖముగా నడచెను.

ఆయెడ మలయమాలి తన మేడ మెక్కుచు—

నీటను బుట్టినట్టి నలి
 నీదళలోచన లక్ష్మివోలు నీ
వేట మునింగి లేచుతటి
 నిచ్చిన యీ యభిషేకవారితో
పాటు మహానురాగపరి
 పాటికిరీటముతైన యీ హరిత్
పాటల నీలగౌరసిత
 పాండరపుష్పము లేడవే చెలీ.

అని కవన మల్లెను.

౫

అన్నపానముల మఱచి మేడమీఁదఁ గూర్చుండి మలయమాలి చంద్రు నందుకొనఁ గోరెను. ఆ చంద్రుఁ డెంత దవ్వులనున్ననేమి ? వెన్నెల తనమీఁదఁ బడుచునే యుండెను. కిరణములు తనను దాఁకుచునే యుండెను. వానిని బట్టి లాగినఁ జాలు.

మలయమాలికి తన మేడమీఁద గాలి లేదు. ఉన్నను అది గాలి కాదు. దానఁ జైతన్యము లేదు. ఇందుకీర్తిగాలి యతనికిఁ గావలయును. అది యేడ దొరకును ? ఆమె ప్రాసాదమునకుఁ బోవలెను. బలే.

మలయమాలి యొకసారి యాకసము దెసఁ జూచెను. చంద్రునిపై కాఱుమబ్బు. దిగంతరాళ మంతయుఁ గాటుకకొండ. ఈ యవరోధము రాజావరోధమునకు మార్గ భిక్ష యిడునా ?

మలయమాలి రాజమార్గము పరికించెను. చూపు చొరలేదు. దిగ్గజము లన్నియుఁ గలిసి ఫూత్కరించినటులు సుడిగాలి వీవఁదొడఁగెను. మిన్ను విఱిగినటులు మేఘము లఱచెను. మహానటుని ప్రళయతాండవమునకుఁ జోటుచేయఁ బ్రమథులు జలిపించు కొరడాలవలె మెఱుఁగుఁదీఁగలు దిగంతముల ముందు నాట్య మొనరించెను. కాలరాత్రి కాలఁ ద్రొక్కుట వలనఁ బడిన కంతలనుండి జలప్రవాహము దొణదొణ క్రిందఁ బడుచున్నదో యన మేఘములు కుంభవర్షము కురియఁదొడఁగెను. వాయుదేవుఁడు భూగోళమును నొక్కివైచునో యనునటులు తూర్పు పడమర గాడ్పులు ఒండొండఁ గొట్టుకొనెను. ఇట్టి భీకర సమయమున మలయమాలి పిల్లివలె మేడ దిగి రాజప్రాసాదముదెస నడువఁదొడఁగెను.

విజయమాలి యిపుడు తన కుమారుని వేయికనులతో కనిపట్టుచునే యుండెను. కావున మలయమాలిని ఇరువురు భటులు భూతములవలె వెంబడింపఁదొడఁగిరి.

మలయమాలిని గాలి వెనుకకుఁ బడఁద్రోయలేదు ; భటులను వెనుకముందులకుఁ గొట్టెను. ఉఱుము లతని మెఱపింపలేదు ; భటులను బావురు మనిపించెను. మెఱుపు లతని మిరుమిట్లు గొలుపలేదు; భటుల కన్నులఁ జిల్లు లొనరించెను. వర్ష మతనిని బ్రధర్షింపలేదు; భటుల మేనులమీఁద బాఢ లొనరించెను. మలయమాలిమానసమున ఇందుకీర్తిప్రాసాద మొకటియే యుండెను. అతఁడపుడు దానిప్రాకారము దఱిసెను.

"అరేరే ! పిట్ట తప్పించుకోపోయింది." అని ఒక భటుఁ డితరుని చెవిలో నూఁదెను.

"లేదు లే, దదుగో ఆ పాకారంమీఁద."

"ఆఁఆఁ, చూడు చూడు, పిట్ట మాయ మౌతూంది."

భటు లిరువురును క్రింద మీఁదఁ బడుచు లేచుచు కొంతదూరము వెనుకకు వచ్చి యచట నిలువఁబడి యాచిచూచుచుండిరి గాని కన్ను పొడుచుకొనినను లక్ష్యము కాన వచ్చుట లేదు. సాహసమునకు సంతసించి మబ్బులు మలయమాలిని జూడ దివియ మెత్తెనో యన నపుడు తళుక్కున మెఱుపులు మెఱసెను.

"ఒరే, మేడచివర చూడు."

"ఆఁ. ఆఁ. పిట్ట మేడమీఁద వాలింది."

"సరేకాని ఈ పిల్లోడికి పిచ్చెత్తలేదు కంద ?"

"మదపిచ్చి."

"ఔన్రా. మన మిపు డేం చేదాం ?"

"పోయి ముసలోడికి చెబుదాం."

మలయమాలి ఆమేడమీఁది మూఁడవ అంతస్తుచుట్టును ప్రదక్షిణము చేసెను. ఒక తలుపుగాని, ఒక గవాక్షముగాని లోపల

నున్న వారిని మోసగించలేదు. అతఁడు వృథయైనను పలుమాఱులు తెఱవఁబ్రయతించెను. సింహద్వారమునకును, గవాక్షములకును చెవు లంటించి చూచెను. అతఁడు తన హృదయస్పందమునే వినఁగలిగెను. అతఁడొక నిమేష మాలోచించెను. చరాలున నొక మెఱుపు మెఱసెను. కడపలకు రంగువైవ గుట్టపోసిన జేగురుకణిక లతని కంటఁ బడెను. అతఁ డొక కణిక దీసికొని, ద్వారోప్రాంతమున గారచే పాలుగాఱు గోడమీఁద—

మిన్నులం జూడఁబోవు నీ మేడ యెక్క
రతిపతిని దేశమున ననురక్తఁ డొకఁడు
దానిచుట్టు నతండు ప్రదక్షిణంబు
చేసికొనుచుండ రవి కేల యీసు చెలియ ?

అని వ్రాయు సాహసమునకుఁ బూనుకొనెను.

ఇంటికడ విజయమాలి భటులు తెచ్చిన వార్త విని అనుక్షణమును పిడుగులకుఁ దల యొగ్గి వాకిటఁ దిరుగాడుచుండఁగా మెల మెల్లఁగా మబ్బులు మాయఁజొచ్చెను. అతఁడు తుపానునఁ బడి కొట్టుకొనిపోవుటకు సిద్ధపడియుండఁగా వాయువర్షములు చెట్టాపట్టాలు పట్టుకొని వెళ్లిపోయెను. ఆ రాత్రి యంతయు నేమియు జరుగనటులు తూరుపురేకలు కానిపించెను. పొనపొన మలయమాలి కనఁబడుడు సంతసించి విజయమాలి వడివడిగా లోని కేగెను. మలయమాలి వలపుసురమాయి 'రాచుకొనిన కను లైరవాఱ వచ్చి వచ్చి తనమేడ యెక్కెను.

రాజప్రాసాదమున పిల్లనఁగ్రోవిపాట నగారామ్రోఁతతోఁ గలిసి పత్తనమునంతయు మేలుకొలిపి మరల నిద్రాభిముఖ మొనరించుచుండెను. ఘోషములందలి ఆవులయు, లేగలయు ప్రశ్నప్రతివచనములు విశ్వప్రేమను వెల్లడించెను.

ఇందుకీర్తి మేడలోనుండి మైత్రేయుని పాటలు వినవచ్చెను. మేడముంగలి పిట్టగోడలపై దివియలు వెలిఁగెను. పలపలని చీఁకటి విఱియుటతోపాటు తలతల మను వెలుఁగు తెర దిగంతరముల వ్రేలాడెను.

మాయాదేవి కుమారుని ఓలలాడించు పాట ప్రారంభమాయెను. ఇందుకీర్తి స్నాతానులిప్తయై బుద్ధునకు జోలపాడి మేడ యెక్కి సింహద్వారముముం దాఁగిపోయెను. "ఏమి టీవ్రాఁత ?"

ఆమె దాపునకుఁ జని చదివికొనెను. "ఎవరు ? ఎంత సాహసము ? మలయమాలి! మలయమాలి!"

"ఈ ప్రాకార మెటులు దాఁటెను ? ఈ చుక్కలమేడ యెటు లెక్కెను ? 'రతిపతిని దేశమున 'నా ? ఔనౌను. ప్రేమయను నిచ్చెన పురుషోత్తముని మహోన్నతమగు మేడనే యెక్కింపఁగలుగునపుడు క్షుద్రమగు నీమేడ నెక్కింపఁగలుగు టొక లెక్కా? విశ్వప్రేమచే బుద్ధభగవానుఁడు కత్తులబోను నుండి కదలిపోలేదా ? సెబాసు మలయమాలీ ! నీవు ప్రేమ నెఱిఁగికొంటివి. నేనే యీవల నుంటిని" అని యిందుకీర్తి ఆ పద్యమును తుడిచివయిచెను.

పిదప ఇందుకీర్తి బుద్ధునిముంగలికిఁ జని మోఁకరిల్లెను. ఆమె లేచి కూర్చుండి ధ్యాన సముద్రమున మునిఁగెను.

అటుపిమ్మట ఇందుకీర్తి ఒక దాసిచే మంథరకునిఁ బిలిపించి, ప్రసంగవశమున మలయమాలికిని, అతనికిని గల మైత్రి

నెఱిఁగి "మహాశయా, సమయము వచ్చినపుడు నీమిత్రునకు నాప్రతికృతి యొకటి బహూకరింప మఱవకుము" అని యాదేశించెను.

అరణ్యమునఁ బడి మంథరకుఁడు "తమ సెలవు" అని నీళ్లు నమిలి సెలవుతీసికొనెను.

౬

మలయమాలి కిందుకీర్తిమీఁది రక్తిచే జగతిమీఁద విరక్తి కలిగెను. అతని మానసమున ఇందుకీర్తి బలసినకొలఁది ఆతని శరీరము చిక్కఁదొడఁగెను. అతఁ డిందుకీర్తిని లోపలఁ బెనుచుటచేఁ గాఁబోలు నతని శరీర మిందుపాండర మాయెను. అతని శరీరము శుష్కించినకొలఁదియు నతని కాంతి దుర్నిరీక్ష మాయెను. అతఁడు స్నానానులేపనముల మఱచెను. అతని కన్నపానములమీఁద అరుచి కలిగెను. అతఁ డంగడిని విడనాడెను. పరిజనము నేవగించెను. మంచ మెక్కెను.

కొడుకునఁ బొడమిన యీయొడుదొడుకునకు తలిదండ్రులు తాఱుమా రయిరి.

"ధన్వంతరి నయినను సరే తీసికొనివచ్చి అడిగిన సొమ్మొసఁగి కొడుకుకుగ్ర కౌషధమిప్పింపుఁ" డని తల్లి యనెను.

"ఈవ్యాధి మన్మథునకు లొంగునది కాని ధన్వంతరికి లొంగ"దనియు, "తగిన సంబంధము త్వరలో విచారింపు"మనియు తండ్రి యనెను.

తల్లి తెల్లఁబోయి చూచెను.

తండ్రి నిట్టూర్చెను.

తమతోఁ దులతూఁగఁగల చక్కని సంబంధ మొకటి తల్లి యేఱుకొనివచ్చెను. కొడు కావియ్యపు నెయ్యమును వయ్యమొనరించెను. తల్లి అందగత్తెల వెదకఁ బంపెను. కొడుకు లోలోపల కుమిలిపోఁజొచ్చెను.

విజయమాలి కోటికి పడగయెత్తినను కొల్లాయగుడ్డతోనే కాలము గడపెను. అతనికి మహారాజాధిరాజు అధమర్ణుఁ డైనను అతని ఇల్లు రాజప్రాసాదముకడ వినయము నేర్చికొనియేయుండెను.

మలయమాలిమానస మాకాశమున విహరింపఁదొడఁగినదాది అతఁడు కూడ నాకాశ మెక్కవలసివచ్చెను. కావున నతని మేడ రాజకుమారిమేడతోపాటు త్రిభూమముగా మాఱెను.

"పై కెగురకుము, పై కెగురకు" మని తండ్రి యాదేశింపఁగా "రెక్క లుంటకు ఫలమేమి ?"అని కుమారుఁడు బదులాడెను.

మలయమాలి చంద్రుని జూడఁగా అతని మేడ చుక్కలఁ జూచెను.

మలయమాలి మంచమెక్కిన దిపుడా చుక్కలమేడలో. విజయమాలి రోఁజుకొనుచు మేడమెట్లెక్కెను. "ముదిమిలో మేడ యెక్కు టొక శిక్ష"అని అనుకొనుచు అతఁడు మూఁడవ అంతస్తును జేరెను.

తలుపు బిడాయించియుండెను. 'అయ్యా' యని పిలిచెను. 'అయ్యా లేదు, కొయ్యా లేదు.'

విజయమాలి కుమారుని నిరుత్తరతచే శిక్షను పూర్తి చేసికొని, బీగము మండ్రగబ్బవలె మొలనుండి వ్రేలాడ నంగడికి బయలుదేరెను. అతని కొంటిబాఁపఁ డెదురాయెను. అతఁడు వెనుకకు వచ్చి ఆచమించి కఱ్ర పొడుచుకొనుచు వీథిలోని కేగి అంగడి తెఱచెను. అంగడి తెఱవఁగనే బేరగాండ్రీఁగలవలె మూఁగిరి. వారు మలయమాలి నపే

క్షించుకొనియుండఁగా వారికి లోపలఁ గనఁబడినవాఁడు విజయమాలి, పెద్దపులి.

"రండు, దయచేయుఁ డిదిగో తివాచి" యని విజయమాలి మరియాద చేయుచుండఁగనే బేరగాండ్రు పిట్టలవలె పాఱిపోయిరి.

పిదప విజయమాలి అంగడిలోని పెట్టెలన్నియుఁ దెఱచిచూచెను. అతని ధైర్యము తోపా టవి వట్టిపోయెను. తరువాత తాటాకులకవిలె తెఱచెను. ఒక పద్దేనియు దాన లేకుండెను.

మలయమాలి పద్దు వ్రాయమాలి తా నిచ్చిన సంచకరము లన్నియు మఱచెను. దాన నష్టము కలుగు సరకెల్లయుఁ బుచ్చికొనక తప్పకపోయెను. లాభము వచ్చు సరకు రాకపోయెను. ఇటులు దండుగబేర మంతయు నతనిపాలాయెను.

విజయమాలి నోరు మూసికొనుటతోపా టంగడి మూసివేయఁ దలఁచికొనియు తేనికి వెఱచి సిద్ధు నంగడిమీఁదఁ గూరుచుండఁ బెట్టి తన సుగంధభాండాగారాధ్యక్షత మాత్రము నిలుపుకొనెను.

అటుపిమ్మట విజయమాలి సరాసరి వెలయాండ్రవాడలోనికిఁ జనెను. బాల్యసఖ మధురవాణి యెదురువచ్చి "మాకు నేఁడు తిరునాళ్లు" అని అతనిని లోనికిఁ గొంపోయెను.

"ఆఁ. మా పని తిరునాళ్లుగా నేయున్నది. కంచిగరుడసేవ మా మొగములనే వ్రేలుచున్నది."

"ఇప్పుడు మీ కేమి హాని వచ్చింది?"

"ఆఁ. అటు లడుగుము. ధనహాని, మానహాని, ప్రాణహాని—ఈ మూఁడును ఒకేసారి వచ్చి కూర్చున్నవి."

"అలా గయితే మాయింట్లో మకాం పెట్టండి. మా వీథి కొచ్చి నలభైయేండ్లు దాఁటింది."

"మన వాడలో ఇప్పుడు అందములో నందఱ తలదన్నినదియు, చదువుకొన్నదియు నగు ప్రౌఢ యొకతె యున్నదా?"

"ఈ ముసలి దిపుడు పనికి రాదు కాఁబోలు?"

"నీ నా మాట లగునెడల నేను మాత్రము ముదుసలిని కానా?"

"ముప్పైయేండ్లకే ఆఁడది ముసలి. మగవాఁడికి ముసలితన మేమిటి? నిన్న కాక మొన్న అబ్బిసెట్టి డెబ్బైయోయేట కన్నెరికం పెట్టలేదా?"

"ఆ కన్నెరికము పెట్టిన దబ్బిసెట్టి కాదు. ఒకటి—అబ్బిసెట్టి డబ్బు; రెండు—అబ్బిసెట్టి జబ్బు."

ఈ చివరమాట విని మధురవాణి విజయమాలిదవడమీఁద చిటకరించి "కోటీశ్వరుడికూడా ఇన్నాళ్లీ కట్టి జబ్బు ప్రవేశించిందా?" అనెను. విజయమాలి మఱియీ ఊఁకదంపులకు సైఁపలేక మధురవాణి చెవిలో తన కుమారుని సంగతి యంతయు సంగ్రహముగాఁ దెలిపెను. మధురవాణి మొగము సుద్దయాయెను. విజయమాలి తల వాల్చి కూర్చుండెను.

కొంతసేపటికి మధురవాణి "బేజారు పడకండి. మా వాడలో ఇప్పుడు మనీష అని ఒకత్తె వుంది. దాన్ని చూస్తే భీష్ముఁడయినా పెళ్లాడాలి" అనెను.

"మా భీష్ముఁడు?"

"మీా భీష్ముఁడు రాజకుమారిని కాల దంతాఁడు."

"బిగ్గఅగా అనకు, బిగ్గఅగా అనకు. గోడలకు చెవు లుండును. సరికాని, దాని నీరాత్రి పంపఁగలవా?"

"ఇప్పుడే పంపఁగలనుగాని దానికి తగిన డబ్బు —"

"డబ్బు కేమి? నీ వెంత వెలపెట్టిన నంత వెల యిచ్చెదను."

"సెట్టి యిప్పు డల్లాగే అంటాఁడు. చివరకు ఉప్పుగల్లు పెట్టి పంపిస్తాఁడు."

"అది లేనిదే రుచియే రాదు కదా?"

"ఓహో! చింత విరిగినా చేవ విరగ లేదు. సరేకాని, నీవు కుబేరుఁడవు; అది రంభ. ఇహ నలకూబరుడి అదృష్టం చూచుకోండి."

విజయమాలి తమలము పుచ్చుకొని గృహాభిముఖుఁ డాయెను.

౭

దైవముపేరు చెప్పి తల్లి ఆరేయి తొలి జామున మలయమాలిని మహానసములోనికిఁ దీసికొనివచ్చెను. ఆ సందులో మనీష మేడ యెక్కెను.

"అన్నరసముకన్న ఆదరణరసము మే" లని అతనితల్లి యెఱుఁగును. కావున నామె కొడుకుమనసున కుల్లాసము కలుగు వ్యాపారములయెడల జాగృతి వహించెను. ఆయెడ విజయమాలి ఆ పరిసరములనే పరిహారించెను.

మలయమాలి ఆరు నాకి పాలు మూచి పండ్లు చేఁబూని తల్లికడ సెలవు గైకొనెను. తల్లి అందులకే సంతసించెను.

విజయమాలియానచే మలయమాలి మేడ యంతయు సుపరిష్కృతమై స్నాతధౌతుఁడైన వాస్తుపురుషునివలె నుండెను. అతని గది దేవతలకుఁగూడ కాలిడ జంకు కలిగించెను. అతని పాన్పు వెన్నెల నేకి నేయఁబడినటు లొప్పెను. ఒకమూల పాలరాతి ప్రమిదెలో రత్నదీపము వెలుఁగుచుండెను.

మలయమాలి ఒకొక తలుపే మూసికొనుచు పైభాగమునకుఁ జేరి యిందుకీర్తి మేడకు సూటిగా నిలిచి చూచెను. భావన యను ఐంద్రజాలికుఁడు అతని యెట్టెదుట ఇందుకీర్తిని నిలిపెను. అతఁ డామెకు స్వాగత మొసఁగెను.

ఇందుకీర్తిమేడలో దివ్వె వెలిఁగెను. మలయమాలినయనభ్రమరము దాని చుట్టును చాంద్రాయణ మొనరించెను.

వెలుఁ గాఱెను. అతఁ డచటనే అటులనే సిలువఁబడిపోయెను. అతని మానసము తన్మయ మగుచుండెను. అతని శరీరము పులకలచే కంటకితమై క్రమక్రమముగా నిట్రాడు వోలె నిట్టనిలుచుండెను. అపు డతని హృదయరంగమున ఇందుకీర్తియు, మలయమాలియు చూపుల కందని పరువులతో బ్రహ్మాండముచివర కేగి నిలువఁబడిరి. ఇందుకీర్తి అవ్యక్తములోనికి దుమికెను. మలయమాలికి కాలు జాఱెను. అతఁడు కుప్పున నేలఁ గూలెను.

ఈ నవ్యప్రపంచానుభవము మనీషకిదియే మొదలు. కాఁక మిగిలి నేలఁ గూలిన లాతూవిగ్రహమువలె నున్న మలయమాలి

ముంగలికి వచ్చి యామె నిలువఁబడెను. ఆమె జడప్రాయమయిన యాశరీరమునఁ బ్రేమసమాధిని గనులారఁ గాంచెను. భయ భక్తులచేఁ, బ్రాసకంపములచే, ననురాగనిర్వే దములచే శబలితమైన మనీష కపుడు పరి చర్యయే చేయవలయునో, ప్రేమాంజలియే యొత్తవలయునో యేమియుఁ దోఁపలేదు. చూపులో లీనమై యామెయు, ఆమెలో లీనమై చూపును ఆవిగ్రహముముందు మఱి యొక విగ్రహమై ఏకాంతమయిన యా మేడను దేవళ మొనరించెను.

రాచనగరిలో నడిరేయినగారా మ్రోఁ గెను. పారావారి హెచ్చరికలు దిగంతములఁ బ్రతిధ్వనించెను. నిశాదేవి తలవెండ్రుక లాఱఁబెట్టుకొనినటులు, వేఱులతో నేలఁ బాతుకొనిపోయినటులు చీఁకటులు దట్ట మాయెను.

మలయమాలి కొంచెముః కదలెను. మనీష గదిలోనికి వచ్చి చాటున నిలువఁ బడి చూచుచుండెను. మలయమాలి కనులు దెఱచి 'ఇందుకీర్తీ' యని పిలిచెను. మనీష కీర్ష్యాప్రేమము లొక్కపెట్టునఁ బైకుబికెను. "ఎక్కడఁ జూచినను ఇందుకీర్తియే" యని యనుకొనుచు మలయమాలి పానుపుకడకు వచ్చెను.

"ఆహా! వలచినచో ఈ ప్రేమమయునే వలవవలయును" అని యనుకొనుచు మనీష తలుపుచాటునుండి రెండడుగులు ముందులకు వైచి నిలువఁబడెను.

మలయమాలి చూచి "ఓహో యిందూ! నీహృదయ మిసుమంత ప్రఫుల్ల మయినచో రెక్కలు కట్టుకొని నేనే నీమేడ మీఁద వ్రాలెడివాఁడనుగదా" అనుచు చేతులు చాఁపి రెం డడుగులు ముందులకు వైచి ఆచి చూచి స్తబ్ధుఁ డయిపోయెను. మనీష తొట్రుపడెను.

"ఓ యమ్మా! నీ విందుకీర్తి కక్కవా, లేక చెల్లెలవా? ఆమె నిన్నిటకుఁ బంపెనా? అగునెడల నీ విపు డిచటి కెటులు రాఁగలిగి తివి?"

"వలచి వచ్చిన కసుమాల వెలయాలి కిటకు వచ్చుటకు దారియే లేకపోయెనా?"

"నన్నా వలచితివి?"

మనీష తల వాల్చి యూరకుండెను.

మలయమాలి యొకసారి ఆమెను కలయఁ గాంచెను. ఆమెలావణ్య మతనిలోని యిందు కీర్తిని ప్రజ్వలింపఁజేసెను. అతని కిందకీర్తి నుండియే స్త్రీత్వమును, లావణ్యమును ఉత్పన్నమాయెను. అతని కిపు డిందుకీర్తికిని, మిగిలిన స్త్రీలోకమునకును గల తేడాలు విశ దముగా గోచరించెను. అతనిముం దెవతయు నిందుకీర్తి కాదు. ఒక సూర్యగోళమునుండి తేజఃకణములు వెలువడుచున్న చందముగా ఒక యిందుకీర్తినుండి సౌందర్యకణములు వెలువడుచున్నవి.

మలయమాలి యిటు లనెను: "ఓయమ్మా! నీ సౌందర్యమునకు నేను వైతాళికుఁడను. నీ విందుకీర్తికి కుడియెడమగా నుండుటచే విశేషించి గౌరవభాజనమవు. నీవు నాకుఁ జెల్లెల వగుచో నెంత బాగుండి యుండును? ఐనను మిగిలిపోయినది లేదు. నీకు ధనము కావలయునేని రేపే నీయిల్లు బంగార మగును. నీ విట నన్నొంటరిగా విడిచి వెళ్లుము."

"నాకు ధన మేల? వలపునకును, ముదుపునకును అత్తాకోడలివరస. నేను నిన్ను ప్రాణములతో వలచితిని. నేను నిన్నుఁ జూచికొనుచు నీముంగలఁ బడియుందును."

"వలదు వలదు. నన్నుఁ జూచుచుఁ గూర్చుండుట పున్నెమా, పురుషార్థమా? దైవముముందు గూర్చుండుము. అది పున్నెము, పురుషార్థము. ఈ బొమ్మకడ నేమి కలదు, మట్టియే!"

"పరుల కుపదేశించునెడల నీకన్న నే నేడాకు లెక్కువ చదివితిని. నేను నీపాదము లంటి చెప్పుచున్నాను - నిన్ను నే వలచితిని"

మలయమాలి ఒక వెఱ్ఱినవ్వు నవ్వి వడి వడిగా మెట్లు దిగి వెళ్లిపోయెను.

ప్రక్కగదిలో పొంచియున్న విజయమాలి మనీషకడకు వచ్చి "వెఱపింపఁబోయి వెఱచినచందము చేసితివే" అనెను.

అతనిమాట వినిపించుకొనక మనీష— "భూమిచివర నున్నను సరే మలయమాలిని నేను వలతును." అని మేడదిగి వెడలి పోయెను.

"అయ్యవారిని జేయఁబోవ కోఁతియైనటు లున్నదే! వహ్వా! ఒక పిచ్చికి తోడు రెండవ పిచ్చి." అని విజయమాలి ఏమియుఁ దోఁపక మేడ దిగివచ్చి వాకిట నిలువఁబడియుండఁగా కొంతసేపటికి భటులు వచ్చి "మలయమాలి తోఁటలో సుఖముగా ఉన్నాఁ" డని చెప్పి పోయిరి. విజయమాలి అంత నొక నిట్టూరుపు విడిచెను.

[సశేషము]